

Húsz éve szabadult

Mandela

Írta: Radics M. Péter

MENETELÉSÜNK a szabadság felé visszafordíthatatlan – mondta a Victor-Verster börtönből szabaduló Nelson Mandela 1990-ben, 27 évnyi fogság után. A Dél-afrikai Köztársaság első fekete elnöke idén 91 éves, élete most néhány hétre ismét a világ figyelmének középpontjába került.

Az idei Mandela-mánia okozója elsősorban az, hogy *Invictus* címmel a mozikba került egy 1995-ben játszódó film, amelyet Clint Eastwood rendezett, és amelyben Morgan Freeman alakítja az elnököt. Másrészt emlékezik a világ arra is, hogy éppen 20 éve, 1990-ben szabadult ki a fogságból.

A fiatal Mandela az apartheid diszkriminatív törvényei és kiközösítése ellenére európai szellemű nevelésben részesült. 1938-ban beiratkozott a feketék számára fenntartott Fort Hare-i egyetemre, két év múlva azonban a fajgyűlölő rezsim elleni tüntetéseken való részvétel miatt kicsapták.

A rasszista megkülönböztetés, az őslakosság gettóba kényszerítése ellen tiltakozva, 1944-ben belépett a feketék jogaiért küzdő Afrikai Nemzeti Kongresszusba (ANC), amely a rendszerváltás idején az ország meghatározó politikai erejévé vált.

Mandela tömegtüntetéseket szervezett, mozgósító beszédeket tartott, röplapokat írt, a fekete lakosságot passzív ellenállásra ösztönözte. 1955-ben álnéven vett részt azon a találkozáson, amelyen az ANC, a Színesbőrűek Kongresszusa, a Dél-ázsiai Kongresszus és a fehérek Demokratikus Kongresszusa szövetségre lépett. Az eseményen elfogadták a szabadságjogi chartát, amely deklarálta a teljes népszuverenitás mielőbbi megteremtésének szükségességét.

Dél-Afrikában a 60-as évek a szabadságjogok súlyos korlátozását hozták: az afrikai politikai ébredést jelképező ANC-t betiltották, a sharpeville-i mészárlás után pedig 1964-ben életfogytiglani börtönre ítélték a szabotázzsal és a kormány elleni összeesküvéssel vádolt Mandelát. Apartheid-ellenes aktivistaként 27 évig raboskodott, nagyrészt a fokföldi Robben-sziget börtönében.

Nemcsak a dél-afrikaiak, de egy generáció számára a világ minden pontján meghatározó pillanat volt, amikor 1990. február 11-én Nelson Mandela újra szabad lett. Egy fiatal ellenzéki újságíró így emlékezett vissza a pillanatra a BBC-n: „Minden, ami a családom és a barátaim hittek, megvalósulni látszott: hogy legyőzhetjük az apartheidet, hogy a dél-afrikai nép igazi vezetői kiszabadulhatnak a börtönből, és hogy a vágyaink valóra válnak”.

Bár a Mandela kiszabadulását éljenző tömeg spontán népiünnepélyen a rendőrség a felvonulók egy részét megverte, az eufória nem csillapodott.

„Nem törődünk vele, mert Mandela szabadon bocsátása volt a legtöbb, amit el lehetett érni. Az apartheid vereséget szenvedett. A világ elmarasztaló és megvető szavai, valamint milliók áldozata Dél-Afrikán belül és kívül végül összeroppantották. Győztünk.” – emlékezett Audrey Brown, aki most a BBC World Service tudósítója.

1993-ban Frederik W. de Klerk államfő és Mandela Nobel-békedíjat kaptak, majd egy évre rá az első demokratikus választásokat az ANC nyerte, így Mandela ültethetett az elnöki székbe. Kormányalakításra a Nemzeti Párt és az Inkhata Szabadság Párt koalíciója kapott felhatalmazást. Mandela sokat tett azért, hogy az apartheid-korszak lezárulta után a vegyes lakosságú Dél-Afrika nemzetiségei között újból kialakulhasson a bizalom. 1999-ig tartó elnöksége a nemzetközi közösség nagyrabecsülését is kivívta.

